

פרק ג': הספרייה הציבורית

1. כללי

- 1.1 התרבוטק בבת ים מפעיל ספרייה עירונית ציבורית על שם "צדיק" ברח' יוספטל וספריית עיון ע"ש "אביטל" ברח' בן ציון ישראל, המהווה שלוחה של הספרייה הציבורית. הספריות פתוחות לכלל התושבים במטרה לקדם את החינוך והתרבות.
- 1.2 מנהל התרבוטק אחראי הן על ניהולה של הספרייה העירונית הציבורית והן על ניהולה של ספריית "אביטל". באחריותו של המנהל לוודא פעילותן התקינה של הספריות העירוניות הללו בהתאם לחוק הספריות הציבוריות התשל"ה - 1975, ובהתאם להנחיות המחלקה לספריות במשרד התרבות.
- 1.3 הספרייה הפועלת בכותר הפיס ברח' ז'בוטינסקי בעיר מנוהלת באופן עצמאי על ידי החברה לתרבות, פנאי וספורט, ואין לה קשרי עבודה שוטפים עם מנהל הספרייה הציבורית.
- 1.4 הביקורת סבורה כי בעיר בסדר גודל של בת ים יש צורך בסניפי ספריות עירוניות נוספות על מנת להנגיש את השירות לתושבים ברחבי העיר. ניתן להסתייע לשם כך גם בספריות הקיימות בבת ים הספר.

2. ההיבט החוקי

- 2.1 על פי חוק הספריות הציבוריות התשל"ה- 1975, הרשות המקומית חייבת להקים, להחזיק ולנהל ספרייה ציבורית בתחום שיפוטה.
- 2.2 מטרת החוק היא להסדיר את פעילותן של הספריות הציבוריות לטובת הציבור במטרה לקדם את החינוך והתרבות בישראל ולהבטיח שירותי ספרייה ציבורית בזמינות ובאיכות סבירים, לצד אמצעים להבטחת מקורות המימון למימוש מטרה זו.
- 2.3 הספרייה הציבורית פועלת בכפיפות מקצועית למחלקה לספריות במשרד התרבות. המחלקה לספריות במשרד התרבות אחראית על הקמתן של הספריות הציבוריות בארץ, טיפוחן ופיקוחן על פעילותן. בנוסף, אמונה המחלקה לספריות על הפעלת חוק הספריות הציבוריות ומבצעת את המלצות המועצה לספריות ציבוריות.
- 2.4 תפקידי המחלקה לספריות במשרד התרבות:
 - 2.4.1 תקצוב חלק מהרכישות של כול הספריות בארץ, עידוד ומימון פעולות התרבות בספריות.
 - 2.4.2 קידום המחשוב והתקשוב של הספריות.
 - 2.4.3 הכשרתם וקידומם המקצועי של הספרנים.

התרבוטק

- 2.4.4 פיתוח פרויקטים חדשניים וסיוע בפרויקטים לשדרוג הספריות, לעידוד הקריאה ולשילוב הספריות בקהילה.
- 2.4.5 הענקת פרסים לספרנים מצטיינים ותשלום לכ-420 סופרים על פי מספר ההשאלות של ספריהם בספריות הציבוריות.
- 2.5 לדברי מנהל התרבוטק, הספרייה הציבורית "צדיק" הוכרה על ידי משרד התרבות כבר בתהליך הקמתה בשנת 1992. בהתאם להכרה זו, זוכה הספרייה משנת 2009 לתמיכה מקצועית ותקציבית של משרד התרבות בפעילויות שמקיים התרבוטק וברכישת פריטי ציוד לספרייה. עם זאת, הביקורת לא מצאה אישורים בכתב להכרה זו מעת הקמתה של הספרייה.
- 2.6 בשנת 2008, פירסמה המחלקה לספריות שבשעתו מוקמה במינהל התרבות במשרד החינוך, התרבות והספורט, הנחיות לספריות הציבוריות שבפיקוח ובסיוע המשרד.

3. ארגון וניהול הספרייה

- 3.1 בסיוורים שערכה הביקורת בספריית "צדיק" נוצר הרושם כי קיימת הקפדה רבה על הסדר וארגון הפריטים המצויים בה. ניתן להתמצא די בקלות במדפים עליהם מונחים הפריטים. הדבר ראוי בהחלט לשבח והערכה.
- 3.2 בהתאם להנחיות המחלקה לספריות, הספרייה הציבורית תשמש כמינהלת הספרייה, כולל ביצוע התקציב, ניהול כוח האדם, רכישת ספרים, עיבודם המקצועי וחלוקתם בין הסניפים.
- 3.3 הביקורת מצאה כי אכן הספרייה הציבורית פועלת כיחידה מנהלית אחת הכוללת בתוכה את ספריית "אביטל", ולה תקציב אחד ומנהל אחד האחראי לכול תחומי הניהול, כמפורט בהנחיות המחלקה לספריות.
- 3.4 על פי הנחיות אלו, סניף הספרייה יכול לתת שירותים חלקיים, ואכן שירותי ספריית "אביטל" הינם שירותי ספריית עיון בלבד. לדברי מנהל התרבוטק, בכוונתו להרחיב את שירותי ספריית "אביטל" לשירותי השאלת ספרי קריאה, אולם לשם כך דרושה התארגנות מיוחדת (הכוללת שיפוץ המבנה בו ממוקמת הספרייה).
- 3.5 מנהל התרבוטק סבור כי בספריית "אביטל" נחוץ רכז ילדים ונוער שיארגן פעילות עבור אוכלוסייה זו בעת שהותם של אלו בספרייה.
- 3.6 לדברי מנהל התרבוטק, במבנה ספריית "אביטל" אמור להיערך שיפוץ הכולל הקמת תאי שירותים בקומת הכניסה. לשם כך, הוקצה תב"ר על סך 150,000 ₪.
- 3.7 הביקורת בדקה ומצאה כי התב"ר שהוקם בשנת 2011 טרם הופעל, והעירייה אף קיבלה התראה על כך ממפעל הפיס שהעניק סכום כספי זה. מנהל התרבוטק עדכן כי לאחרונה ניתן אישור להשתמש בתקציב זה בשנת הכספים 2014.

התרבוטק

- 3.8 רכישת הציוד והספרים המיועדים להרחבת שירותי הספרייה בעקבות שיפוץ זה תתבצע באמצעות הקצבה כספית של המחלקה לספריות.
- 3.9 בתקופת הביקורת לא התקיימה פעילות בספריית "אביטל" משום שבעקבות קצר חשמלי ושריפה שפרצה במבנה בית הכנסת הצמוד לספרייה, לא ניתן להשתמש בחשמל במבנה הספרייה. עד לתום הביקורת לא החלו עבודות לתיקון נזק זה.
- 3.10 כמובן שבמצב זה לא ניתן אף לקדם את תכנית השיפוצים במבנה הספרייה.
- 3.11 על פי הנחיות המחלקה לספריות, תקופת ההשאלה ומספר הספרים שיושאלו ייקבעו על ידי מנהל הספרייה, וזאת בהתאם לגודל האוספים, מספר הקוראים וצורכיהם. מנהל הספרייה יאפשר לשאול את כול אוסף הפריטים שבספרייה, למעט ספרי יעץ לתקופת השאלה סבירה.
- 3.12 מנהל התרבוטק קבע כי תקופת ההשאלה של הספרים תעמוד על 30 ימים לכול היותר, וכן קיימת אפשרות להארכת תקופת ההשאלה ל-30 ימים נוספים. כמובן, שספרים המוגדרים כ"יותר חם" או ספרים המבוקשים על ידי תלמידים/סטודנטים או ספרי עיון להם עותק יחיד בספרייה, מושאלים לתקופה קצרה יותר.
- 3.13 בנוסף, ניתן לשאול ספר בונוס שהוא ספר לימוד באנגלית או ספרות שירה או ספרות מחזות לכול כרטיס קורא.
- 3.14 אין כול הגבלה על מספר הספרים שניתן לשאול בפעם אחת ובלבד שדמי הפקדון יהיו בהתאמה, כלומר 35 ₪ לספר.
- 3.15 בספרייה קיים שירות של הזמנת ספרים באמצעות הספריניות. מנהל התרבוטק יזם מתן שירות של הזמנת ספרים בתשלום. הדבר מגובה בהנחיות משרד התרבות.

4. נהלים

- 4.1 מנהל התרבוטק החל במלאכת הכנתם של נוהלי עבודה האמורים להסדיר את פעילות התרבוטק על כול היבטיה, כולל שירותי הספרייה.
- 4.2 מלאכת כתיבתם של נהלים אלו טרם הושלמה והממונים על התרבוטק, קרי, מנהל אגף תרבות ותכנון אסטרטגי וסמנכ"ל החטיבה לא טיפלו בנושא.
- 4.3 כתוצאה מכך, קיימים נושאים שלא ניתן לקדם טרם הכנת הנהלים הנוגעים להסדרתם (כגון: השכרת החללים במבנה התרבוטק לגורמי חוץ), או/ו שהם מתקיימים ללא הסדרה כנדרש.

5. שירותי הספרייה

5.1 על פי הנחיות המחלקה לספריות, הספרייה הציבורית תספק לתושבי העיר לפחות שירותים בסיסיים-מינימליים אלה:

(1) אוסף מעודכן של משאבים בדפוס (ספרים, כתבי עת, עיתונים) ושל משאבים לא ספריים (כגון: אודיו, וידאו, משאבים דיגיטליים ועוד), במגוון נושאים וכן למטרות תרבות ופנאי.

(2) אוסף משאבים ספריים ולא ספריים לקוראי שפות זרות, בהתאם לקהילה.
(3) ארגון מקצועי של כול המשאבים, ספריים ולא ספריים ע"י מיון, מפתוח ורישום בקטלוג.

(4) מתן גישה למאגרי מידע ולרשת האינטרנט.

(5) שירותי השאלה של משאבים ספריים ולא ספריים.

(6) שירותי מידע, יעוץ והכוונה ע"י שימוש במשאבים ספריים ודיגיטליים.

(7) הדרכה לשימוש נכון בכול משאבי הספרייה (כולל הדרכה לשימוש בטכנולוגיית מידע חדישות).

(8) מתן ייעוץ ביביליוגרפי בטלפון.

(9) ארגון פעולות תרבות לילדים ולמבוגרים, בזיקה למשאבי הספרייה.

(10) קשר עם בתי הספר וגני הילדים וקיום פעולות הדרכה קבוצתיות.

(11) שירותי מידע ותרבות לאוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים.

(12) הספקת מידע רשמי בהתאם לחוק חופש המידע.

(13) הספקת מידע קהילתי.

(14) אפשרות גישה מרחוק לקטלוג הספרייה באמצעות רשת האינטרנט ומתן שירותי מידע מקוונים.

5.2 הביקורת בדקה ומצאה כי בספרייה הציבורית קיימים מרבית מהשירותים המפורטים בהנחיות המחלקה לספריות, ואף התרשמה כי מדובר בשירותים ברמה טובה. עם זאת, עדיין שירותי מידע ותרבות לאוכלוסיית העיוורים לא באים לידי ביטוי במסגרת שירותי הספרייה.

5.3 בכוונתו של מנהל התרבוטק לרכוש דסקי שמע של ספרים והרצאות על מנת שאוכלוסיית העיוורים יוכלו להיעזר באמצעים אלו.

6. נתונים מספריים

6.1 ההנחיות לספריות הציבוריות קובעות כי אוסף הפריטים (ספריים ולא ספריים) המינימלי לעיר בסדר גודל של העיר בת ים, יעמוד על כ-300,000 פריטים ספריים ולא ספריים.

6.2 בהתאם לנתונים שנמסרו לביקורת על ידי מנהל הספרייה, קיימים נכון לשנת 2013 כ-196,000 פריטים (הערכה בלבד) שרובם ספרים. מכאן, שמספר הפריטים המצוי בספריות **נמוך** ממספר הפריטים הנדרש על פי הנחיות המחלקה לספריות.

6.3 בעיר בה דוברי השפה הזרה מהווים שיעור הגבוה מ-5% מכלל תושביה ומספר תושביה עולה על 100,000 תושבים, יש להעמיד לרשותם אוסף של פריטים בשפות זרות. בעיר בת-ים מתגוררים עולים רבים שמוצאם בעיקר מחבר העמים, ששיעורם עולה בהרבה על 5% מכלל תושבי העיר.

6.4 להלן בטבלה הנתונים על היקף הספרים בשפות הזרות הקיים בספרייה:

שפה	מספר הכותרים	מספר הפריטים
רוסית	6,838	8,140
אנגלית	4,746	9,107
צרפתית	4,524	4,957
תורכית	400	432
סה"כ	16,508	22,636

6.5 על פי נתונים אלו ניתן להתרשם כי קיים היצע רב לקוראי השפות הזרות.

6.6 הנחיות המחלקה לספריות קובעות כי בעיר בה מספר התושבים עולה על 100,000 תושבים יש להחזיק בספרייה לפחות כ-100 כתבי עת.

6.7 על פי הנתונים שנמסרו לביקורת קיימים בספרייה כ-1,000 כתבי עת.

התרבוטק

6.8 להלן בטבלה נתונים על היקף הספרים, הכותרים והקוראים בספרייה בשנים 2011 - 2013 :

ספריית אביטל	ספריית התרבוטק			מספר הספרים
	2013 שליש ראשון בלבד	2012	2011	
6,000 פריטים (הערכה בלבד)				190,000 פריטים (הערכה בלבד)
מספר משוער של 5000 כותרים.	68,295	67,424	65,748	מספר הכותרים
לא רלוונטי	18,651	18,463	17,983	מספר בעלי כרטיס קורא
לא רלוונטי	198	480	534	נרשמים חדשים
לא רלוונטי	10,166	29,258	29,227	מספר הקוראים הפעילים
לא רלוונטי	18,759	53,459	53,170	מספר ההשאלות שבוצעו
לא רלוונטי	5	43	60	מספר הפורשים שגבו את דמי הפיקדון
ממוצע חודשי של 387 משתמשי מחשב (ילדים, מהשעה 14:00-19:00).	2,983	9,388	8,515	משתמשי מחשב

להלן הבהרות לנתונים בטבלה שלעיל:

- 1) **כותר** - הספר ללא מניין מספר עותקיו.
- 2) **בעלי כרטיס קורא** - ייתכן מצב בו כרטיס הקורא משמש יותר מאדם אחד, כלומר שניים או יותר בני משפחה אחת, אולם בפועל נספר קורא אחד בלבד.

התרבוטק

3) **מספר הקוראים הפעילים** - מדובר במניין הפעמים בהם שאל הקורא ספרים.

4) **מספר ההשאלות** - מספר הספרים שהושאלו.

ניתוח הנתונים שבטבלה:

- 6.9 מזה מספר שנים לא נעשתה ספירת מלאי של הפריטים הן בספרייה הציבורית והן בספריית "אביטל". כיום, נמצא האוסף בשלבי דילול.
- 6.10 **מספר הכותרים** - בשנת 2012 גדל ב-1,676 כותרים בהשוואה לשנת 2011, כלומר מדובר בגידול של כ-2.5%. בשליש הראשון של שנת 2013 גדל מספר הכותרים ב-871 כותרים, כך שאם מסכמים את שיעור הגידול באופן יחסי לתקופה, מדובר בגידול של כ-4%.
- 6.11 **מספר בעלי הכרטיס הקורא** - בשנת 2012 גדל מספרם של בעלי כרטיס קורא ב-480 בהשוואה לשנת 2011, כך שמדובר בגידול של כ-2.7%. בשליש הראשון של שנת 2013 גדל מספרם של בעלי הכרטיס הקורא ב-188, כך שאם מסכמים את שיעור הגידול בהתאם לתקופה מדובר בגידול של כ-3%.
- 6.12 **מספר הנרשמים החדשים** - בשנת 2012 קטן ב-54 נרשמים חדשים בהשוואה לשנת 2011, כך שמדובר בקיטון של כ-10%. בשליש הראשון של שנת 2013 הסתכם מספר הנרשמים החדשים ב-198, כך שאם מסכמים את שיעור הגידול בהתאם לתקופה מדובר בגידול של כ-2.4%.
- 6.13 **מספר הקוראים הפעילים** - בשנת 2012 לא חל שינוי משמעותי במספרם של הקוראים הפעילים בהשוואה למספרם בשנת 2011 (גידול של 31 בשנת 2012). בשליש הראשון של שנת 2013 הסתכם מספרם של הקוראים הפעילים ב-10,166, כך שאם מחשבים את מספרם לסוף השנה (באופן יחסי לתקופה), ניתן להסיק שככול הנראה מספרם של הקוראים הפעילים בשנת 2013 יהיה דומה למספרם בשנת 2012.
- 6.14 **מספר ההשאלות שבוצעו** - בשנת 2012 לא חל שינוי משמעותי במספרן של ההשאלות שבוצעו בהשוואה למספרן ב-2011 (גידול של 289 בשנת 2012). בשליש הראשון של שנת 2013 הסתכם מספרן של ההשאלות שבוצעו ב-18,759, כך שאם מחשבים את מספרם לסוף השנה (באופן יחסי לתקופה), ניתן להסיק שככול הנראה מספרם של הקוראים הפעילים בשנת 2013 יגדל בכ-5% בהשוואה למספרם בשנת 2012.
- 6.15 בשנת 2012 קטן מספרם של **הפורשים מהספרייה שגבו את דמי הפיקדון** בהשוואה לשנת 2011 בכ-3%. כמו כן, בשליש הראשון של שנת 2013 פחת מספרם של **הפורשים שגבו את דמי הפיקדון**, כך שבאופן יחסי לתקופה יפחת ככול הנראה מספרם בכ-65%. לדברי מנהל התרבוטק, מדובר בדרך כלל בתושבים שעזבו את העיר.
- 6.16 יש לציין כי מספרם של הנרשמים החדשים גדול בממוצע פי 10% ממספרם של הפורשים במהלך השנים 2011-2013, כך, שכאמור, קיימת עלייה במספרם של הנרשמים החדשים.

התרבוטק

- 6.17 מספרם של **המשתמשים בשירותי המחשב** גדל בשנת 2012 בשיעור של כ- 10% בהשוואה לשנת 2011. בשליש הראשון של שנת 2013 הסתכם מספרם של המשתמשים בשירותי המחשב ב- 2,983, כך שאם מחשבים את מספרם לסוף השנה (באופן יחסי לתקופה), ניתן להסיק **שככול הנראה** מספרם בשנת 2013 יגדל בכ- 27% בהשוואה למספרם בשנת 2012.
- 6.18 לסיכום, מהנתונים המפורטים בטבלה לעיל ניתן לומר כי במהלך השנים 2011-2013, חלה עלייה משמעותית בצריכת השירותים הנוגעים להשאלת הספרים שמעניק התרבוטק לקהל הרחב. הדבר מעיד על כך שנעשים מאמצים הנושאים פרי להעלות את הצריכה של שירותים אלו.
- 6.19 הביקורת בדקה ומצאה כי הספרים בספרייה מסומנים בחותמת המעידה כי הם רכושה של הספרייה.
- 6.20 בספרייה לא קיים אוסף של דיסקים. בכוונתו של מנהל התרבוטק לרכוש דיסקי שמע לספרות ילדים ונוער, אולם אין בכוונתו לרכוש דיסקים של סרטים (להוציא סרטים דוקומנטריים) בשל הבלאי הגבוה שלהם וחוסר הרלוונטיות שלהם בעידן זה.
- 6.21 בספרייה קיימת עתונות יומית של העיתונים הבאים : הארץ, מקור ראשון, ידיעות אחרונות, ווסטי וישראל היום.
- 6.22 תוכנת המחשב המנהלת את נתוני הפעילות של הספרייה יכולה להפיק עבור הנהלת התרבוטק מידע ונתונים על נושאים, כגון : נושאי קריאה ותחומי התעניינות מבוקשים יותר ומבוקשים פחות, כותרים שאינם מבוקשים כלל, הזמנת ספרים באמצעות האינטרנט, התראה על איחור ועוד.
- 6.23 מנהל התרבוטק מציין כי אינו משתמש בכול המידע והנתונים שהמערכת יכולה להפיק גם משום שטרם הנחה את העובדים בתרבוטק לבצע פעולות בתוכנה, כך שהמידע והנתונים המבוקשים יהיו זמינים עבורו. בכוונתו להנחות את עובדי התרבוטק כך שיתקבלו המידע והנתונים הנחוצים מתוכנת המחשב.
- 6.24 לדברי מנהל התרבוטק, השירות שניתן על ידי ספקי התוכנה הינו טוב ביותר ואמין.

7. כוח האדם

7.1 בספרייה הציבורית מועסקים 8 עובדים, שהיקף משרתם מסתכם ב- 668% משרה, ואילו בספריית "אביטל", מועסקות 2 עובדות בלבד, בהיקף משרה של 120% משרה.

7.2 להלן פירוט הגדרות התפקיד של כול אחד מהעובדים המועסקים בספריות אלו:

הספרייה הציבורית – "צדיק"

היקף המשרה	הגדרות התפקיד	התפקיד
100%	ניהול כולל של רשת הספריות, רכש, תכנית שנתית, תקציב, עבודה מול גורמי חוץ ופנים, הבנייה וכספים + גיבוי מקצועי לעובדים.	מנהל התרבוטק
100%	אחראי על תפעול שוטף של התרבוטק, הכנה וסידור המקום, שמירת ניקיונו ותקינות רכיביו, קשר מול גורמי פנים וחוץ, משמעת ותיקונים קלים.	אב הבית
100%	אחראית עמדת השאלות/ החזרות + שירותים כספיים + אדמיניסטרציה + גבייה לאירועים	פקידה בעמדת ההשאלות/ החזרות עובדת מנהלה
100%	ספרנית כללית	ספרנית
88%	ספרנית כללית	ספרנית
70%	ספרנית כללית	ספרנית
60%	עמדת ההשאלות/ החזרות + שירותים כספיים + אדמיניסטרציה + גבייה לאירועים	פקידה בעמדת ההשאלות עובדת מנהלה
50%	ספרנית ילדים ונוער	ספרנית ילדים ונוער
668%		סה"כ

שלוחת הספרייה הציבורית - "אביטל"

היקף המשרה	הגדרות התפקיד	התפקיד
60%	מנהלת הסניף	מנהלת סניף "אביטל"
60%	עזרה לפעילות השוטפת של הסניף	עוזרת ספרנית
120%		סה"כ

7.3 על פי הנחיות משרד התרבות לספריות הציבוריות, תקן העובדים בספרייה, למעט עובדי שירותים, יכלול לפחות 50% עובדים שיש להם הכשרה מקצועית כספרנים (תואר אקדמי או תעודת ספרן).

7.4 על פי הפירוט בטבלאות לעיל, ניתן לראות כי הנחייה זו אינה מתקיימת, כך שרק 46% מעובדי הספרייה הינם בעלי הכשרה מקצועית כספרנים. לדברי מנהל התרבוטק, קיים קושי לגייס ספרנים למשרות אלו.

7.5 הנחיות אלו מפרטות גם את היקף תקן העובדים שאמור להיות בספרייה, כך שביישוב שבו עד 200,000 תושבים יש להעסיק עובד במשרה מלאה על כול 3,000 תושבים לפחות, ובכול מקרה לא פחות מ-20 עובדים במשרה מלאה. תוספת לתקן זה תהיה בהתאם לנפח הפעילות הקיימת בספרייה.

7.6 על פי הנחיות אלו, אמורה העירייה להעסיק 53 עובדים במשרה מלאה בהתאם למספר התושבים בעיר המסתכם בכ-160,000 תושבים.

7.7 הנתונים על היקף העובדים המועסקים בספרייה הציבורית מצביעים על 6.8 משרות מלאות (כולל אב הבית), ובתוספת העובדים המועסקים בספריית "אביטל" היקף המשרות מסתכם ב-8 משרות.

7.8 הפערים הקיימים בין הנחיות משרד התרבות להיקף העסקת כוח האדם בספרייה הציבורית ובין העסקתם בפועל הינם גדולים עד מאוד ומסתכמים בפער של 45 משרות מלאות. אולם, הביקורת סבורה כי ההנחייה אינה תואמת באופן יחסי להיקף המטלות הקיימות בספרייה ואף אינה ברת יישום בשל עלותה הגבוהה ביותר.

7.9 כול עובדי הספרייה מועסקים על ידי העירייה כפי שקובעות הנחיות המחלקה לספריות.

התרבוטק

7.10 מנהל התרבוטק אינו שבע רצון מאופן התנהלותו של חלק מהספרניות אל מול הקהל המגיע לספרייה. קבלת הפנים אינה לבבית ומזמינה והדבר משפיע לרעה על האווירה הכללית הקיימת בספרייה.

7.11 מנהל התרבוטק מבצע מעת לעת במסגרת מפגשי צוות העובדים הדרכות הנוגעות להתנהלות עובדי התרבוטק באירועים בטיחותיים, ובנוסף, אב הבית מוזמן להכשרות בתחום על ידי מחלקת הביטחון בעירייה.

8. מתנדבים

8.1 בספרייה הציבורית קיימים מספר מתנדבים המסייעים בפעילות הספרייה בתחומים השונים, במספר שעות לא מבוטל לאורך כול ימות השבוע.

8.2 קבוצת מתנדבים אחת הינה תלמידי בתי הספר התיכוניים הפועלים בספרייה הציבורית במסגרת פרויקט "המחויבות האישית", בו הם מתחייבים לתרום מזמנם במשך מספר שעות שבועיות מוגדרות מראש לטובת הקהילה.

8.3 תלמידים אלו מופעלים בספרייה הציבורית באחריות רכזת מטעם הפרויקט ובתיאום מלא עם מנהל התרבוטק.

8.4 לעומתם, המתנדבים המבוגרים פועלים כיחידים ולמעשה מונחים על ידי מנהל התרבוטק.

8.5 הביקורת מצאה כי על אף קיומן של רכזת התנדבות עירונית ורכזת פרויקט "המחויבות האישית", עדיין יש מקום להתייחס באופן משמעותי יותר לפעילות המתנדבים מעבר לקיים בתרבוטק תוך כדי מתן הערכה ומשוב לתרומתם לקהילה.

8.6 הביקורת לא מצאה מסגרת כולשהי שתומכת במתנדבים אלו בדרך כזו או אחרת כך שיהיה פיקוח ובקרה על פעילותם מחד, ומאידך, מתן הערכה ומשוב לתרומתם לקהילה.

9. החזקת המבנה

9.1 מבנה התרבוטק הוקם בכספי תרומתם של שלום ובתיה צדיק ונושא את שמם. המבנה משתרע על פני שתי קומות ושטחו הכולל כ-1,600 מ"ר. קומת הקרקע מחולקת לאולם מבוא ובו ממוקמת עמדה להשאלה והחזרת ספרים, אולם עיון והשאלת ספרים המיועד לילדים ונוער ומוזיאון מורשת. בקומה העליונה אולם המשמש לעיון והשאלה למבוגרים ומשרדי התרבוטק.

9.2 החזקת מבנה התרבוטק מורכבת ועלותה רבה בשל היותו של המבנה גדול וייחודי. לדברי מנהל התרבוטק, המבנה מתוחזק בשוטף ברמה סבירה ובעיות הנוגעות לתיקונים קטנים נפתרות בזמן סביר.

התרבוטק

עם זאת, קיימת בעיה בתחזוקת השטיחים המונחים על רצפת המבנה הן מבחינת ניקיונם והן מבחינת חיזוקם בשנית אל רצפת המבנה וכן פגיעה בקירות החיצוניים והפנימיים של המבנה עקב חדירת מים. בעיות אלו טרם נפתרו.

9.3 מבנה התרבוטק ברח' יוספטל בעיר וכן מבנה ספריית "אביטל" ברח' בן ציון ישראל אינם טעונים רשיון עסק על פי הגדרת החוק.

9.4 במבנה התרבוטק קיימת מעלית ותאי שירותים במטרה להנגישו לציבור הנכים. כמו כן, קיימת חנייה לנכים בסמוך למבנה התרבוטק. ספריית "אביטל" ממוקמת בקומת הקרקע, אולם תאי השירותים ממוקמים בקומת המרתף. במסגרת השיפוצים האמורים להיערך במבנה הספרייה ייערכו השינויים הכוללים בין השאר הנגשתו לציבור הנכים.

10. שעות פעילות הספריות

10.1 על פי חוק הספריות, מספר השעות השבועיות של פעילות הספרייה העירונית הציבורית יהיה בהתאם לגודל אוכלוסיית היישוב, כך שבעיר שבה מעל 150,000 תושבים לא תפחת מ-60 שעות שבועיות פעילות למבוגרים ו-30 שעות שבועיות פעילות לילדים.

10.2 על פי הנחיות משרד התרבות, הספרייה תהיה פתוחה בשעות קבועות, בעיקר שעות אחר הצהריים והערב. ביישוב המונה למעלה מ-50,000 תושבים תהיה הספרייה הציבורית פתוחה ברציפות. מערכת השעות תיקבע על ידי מנהל הספרייה בהתאם לצורכי התושבים.

10.3 הביקורת בדקה ומצאה כי שעות פעילות הספרייה העירונית הציבורית הינן כדלקמן:

יום א': השאלה ועיון מבוגרים 12:00 - 19:45

השאלה ועיון ילדים 14:00 - 19:45

ימים ב'- ה': השאלה ועיון מבוגרים 11:00 - 18:45

השאלה ועיון ילדים 13:00 - 18:45

10.4 מנהל התרבוטק סבור כי אין הצדקה להגדלת שעות הפעילות בספרייה העירונית משום שבשעות הערב (החל מהשעה 18:00) מדלדלת כמות הקהל המגיע לספרייה. בנוסף לכך, בשעות הבוקר בהן הספרייה סגורה לציבור הרחב מתאפשר קיומה של פעילות למוסדות החינוך, כגון: הצגה לילדי הגן ומפגשי כיתה. בשעות סגירה אלו מתבצעת גם עבודה ניהולית ותחזוקתית שקשה לבצעה בעת שהקהל מגיע לספרייה.

10.5 שעות פתיחת הספרייה למבוגרים מסתכמות ב-40 שעות שבועיות בלבד במקום 60 שעות כמתחייב. מכאן, ששעות הפתיחה של הספרייה הציבורית "צדיק" למבוגרים אינן תואמות את הוראת החוק והנחיות משרד התרבות.

התרבוטק

10.6 שעות פתיחת הספרייה לילדים מסתכמות ב- 30 שעות שבועיות, כך שהדבר תואם את דרישת החוק.

10.7 כמו כן, הפעלתה של הספרייה לקהל הרחב נעשית בשעות קבועות שעיקרן בשעות אחה"צ והערב, וברציפות ללא פיצול השעות, זאת בהתאם להנחיות לספריות.

11. אוסף פריטי מדייה לא ספריים

11.1 על פי הנחיות המחלקה לספריות, האוסף הלא ספרי יהווה 5% מסך האוסף הקיים בספרייה, וזאת בעיר בה מספר תושביה גדול מ- 100,000 תושבים.

11.2 הביקורת מצאה כי להוציא מספר מצומצם של משחקי קופסה לא קיימים בספרייה פריטים לא ספריים. בכוונת מנהל התרבוטק לרכוש בעתיד דסקי שמע הכוללים סיפורת, הרצאות ומידע.

12. מחשוב

12.1 בספרייה העירונית הציבורית מצויים משאבים ממוחשבים לרשותם של הקהל הרחב. רשימת הציוד כוללת 15 עמדות מחשב, ש-9 מהן נמצאות באולם המבוגרים ו-4 מהן נמצאות באולם הילדים, ובנוסף 2 עמדות מחשב המיועדות לחיפוש עצמי בקטלוג.

1.1. הנחיות המחלקה לספריות ממליצות שבכול ספרייה יהיה לפחות מחשב אחד לכול 2,000 תושבים, כך שבהתאם למספרם של תושבי בת ים אמורים להיות לפחות 80 עמדות מחשב. הנתונים המפורטים בסעיפים לעיל מראים כי אין הספרייה עומדת בהמלצה זו. עם זאת מובן, שאין צורך במספר כה גדול של עמדות שעלות רכישתן גבוהה.

12.2 מנהל התרבוטק מתכנן רכישתן של 3 עמדות מחשב חדשות וכן שידרוגן של עמדות המחשב הקיימות. בנוסף, הוצבה עמדת מחשב במוזיאון מורשת לניהול פריטי המוזיאון ובעתיד מתוכננת הצבתה של עמדה נוספת לקהל המבקרים במוזיאון.

13. מאגרי מידע

13.1 על פי הנחיות המחלקה לספריות, הספרייה אמורה לתת לתושבי העיר שירות למאגרי המידע בעברית וכן גישה למשאבים דיגיטליים ברשת האינטרנט. בספרייה גדולה כדוגמת ספריית "צדיק" יש לתת שירות גישה גם למאגרי ידע באנגלית.

13.2 הביקורת בדקה ומצאה כי באמצעות עמדות המחשב מתאפשרת לקהל המעוניין בכך גישה למשאבים דיגיטליים באמצעות רשת האינטרנט.

14. פירסומים ממשלתיים

14.1 בכול ספרייה ציבורית יהיה אוסף מעודכן של פירסומים ממשלתיים ופירסומים של הרשות המקומית, על פי חוק חופש המידע.

התרבוטק

14.2 הביקורת בדקה ומצאה כי בספרייה קיימים דוחות שנתיים של משרדי ממשלה שונים, דוחות מבקר העירייה וכד'.

15. רכש שנתי

15.1 מספר הפריטים המינימאלי על פי הנחיות המחלקה לספריות שיירכשו בכול שנת כספים יסתכם ב-150 פריטים לכול 1,000 תושבים לפחות. אוכלוסיית העיר בת ים מונה כ-160,000 תושבים, ובהתאם לכך יש לרכוש 24,000 פריטים בשנת כספים אחת. לטענת מנהל התרבוטק, מספר זה אינו מציאותי משום מדובר בעלויות רכישה גבוהות ביותר ואף במציאת חלל גדול ביותר להצגתם.

15.2 הביקורת בדקה ומצאה כי בשנת 2011 נרכשו 1,832 ספרים חדשים וכן נתרמו לספרייה כ-500 ספרים נוספים, ואילו בשנת 2012 נרכשו 1,674 ספרים חדשים וכן נתרמו לספרייה כ-500 ספרים נוספים.

15.3 בשנת 2013, עד למועד הביקורת נרכשו 1,588 ספרים חדשים וכן נתרמו כ-500 ספרים נוספים.

15.4 על פי נוהל אינוונטר הקיים בעירייה, הספרים אינם נכללים במאגר האינוונטר של העירייה, אלא מנוהלים בתוכנת המחשב הקיימת בתרבוטק.

16. קטלוג

על פי הנחיות המחלקה לספריות, יש לאפשר גישה מרחוק לקטלוג הספרייה באמצעות רשת האינטרנט ומתן שירותי מידע מקוונים. הביקורת בדקה ומצאה כי אכן קיימת גישה מרחוק לקטלוג הספרייה, וכן ניתנים שירותי מידע מקוונים לקהל הרחב, הן באמצעות האתר העירוני והן באמצעות אתר התרבוטק.

17. אוסף מקומי

17.1 על פי הנחיות המחלקה לספריות, יש להקים בספרייה אוסף מקומי המרכז חומר על האיזור ועל היישובים שבתחומם היא נמצאת. בספרייה הציבורית קיים מדף בו ניתן למצוא חומר על העיר בת ים. כמו כן, במוזיאון מורשת נמצא חומר רב בנושא.

17.2 הביקורת סבורה כי על מנהל התרבוטק ליזום יחד עם מנהלי מוסדות החינוך ואגף החינוך, פעילות חינוכית (בעיקר עם שכבת כיתות ד' הלומדים בשנה זו על העיר) על מנת להעצים את רמת השייכות לעיר וללמוד עליה בדרכים חווייתיות יותר.

18. דילול

18.1 הספרייה חייבת לדלל את אוספיה באופן שוטף ומקיף ולהוציא מהשימוש ספרים שעבר זמנם וספרים שהתבלו או הושחתו.

18.2 כול שנה יש לדלל מספר פריטים כמספר הפריטים החדשים שייכנסו לאוסף.

18.3 בספריית העיון יש לדלל בשיעור של לפחות 50% מן החומר החדש שנרכש.

התרבוטק

18.4 יש להקפיד שלפחות שליש מן האוסף יהיה צעיר מ-10 שנים, וכן לבדוק את נחיצות הכותרים בני 30 ויותר לאוסף הכללי של הספרייה מתוך מגמה להשאיר רק פריטים חיוניים (אוספים מיוחדים) של הספרייה ואוספים בעלי אופי מקומי.

18.5 מנהל התרבוטק מציין כי נערכת פעילות שוטפת לדילול הספרים הן בספרייה הציבורית והן בספריית "אביטל". ספרים שמבחינה פיזית אינם ראויים להשאלה או לעיון, ספרים שאינם רלוונטיים עוד, ספרים שאין להם ביקוש וספרים שיש להם מספר עותקים רב מוצאים מהספרייה. לעיתים ספרים אלו נמכרים במחירים סמליים לציבור הקוראים.

18.6 בשלב זה, לא קיים שימוש בתרבוטק באחסון מרוחק או/ו אחסון פריטים בשימוש נדיר, אולם בכוונתו של מנהל התרבוטק להשתמש באפשרויות אלו בעת שיועברו לתרבוטק הפריטים (ספרים, תמונות, תעודות, מכתבים וכו') המיועדים למוזיאון מורשת העיר.

19. השתלמויות

19.1 עובדים המועסקים בתחום הספרנות המקצועית חייבים לקבל הכשרה מקצועית. יש לדאוג להתפתחות המקצועית המתמשכת של כול עובדי הספרייה כדי להבטיח שהצוות ירכוש באופן שוטף מיומנויות חדשות, יתעדכן וימשיך לספק שירותי ספרייה ברמה מקצועית גבוהה.

19.2 הביקורת מצאה כי לא קיימת תכנית שתגדיר את היקף ההשתלמויות לספרנים ותדירותן. חלק מהספרנים, כולל מנהל התרבוטק, השתתפו במספר מועט ביותר של השתלמויות ופעם אחת אף לקחה חלק בהשתלמויות אלו מתנדבת של הספרייה.

19.3 הביקורת סבורה כי על מנהל התרבוטק להכין מערך השתלמויות רב שנתי לספרנים ואף לעובדי הספרייה האחרים על מנת להכשירם לתפקידם, לאפשר להם לרכוש מיומנויות חדשות, להתעדכן ולהמשיך לתת שירות ברמה גבוהה בספרייה.